

УДК 657.631.8:332.012.2

ШАЛИМОВА Н.С.д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту та оподаткування
Кіровоградського національного технічного університету**КУЗЬМЕНКО Г.І.**к.е.н., доцент кафедри аудиту та оподаткування
Кіровоградського національного технічного університету

РЕГУЛЮВАННЯ ОBOB'ЯЗKOBOrO АУДИТУ В КРАЇНАХ ЄС ТА УКРАЇНИ

Анотація. Досліджені основні тенденції розвитку аудиту та регулювання аудиторської діяльності в Європейському співтоваристві. Розкриті суттєві відмінності вітчизняної моделі регулювання обов'язкового аудиту від європейської практики, вирішення яких є важливим чинником підвищення якості аудиту з урахуванням євроінтеграційного курсу України та вимог Директив Європарламенту.

Ключові слова: аудит, обов'язковий аудит, регулювання аудиту, суб'єкти публічного (суспільного) інтересу.

Шалимова Н.С., доктор економічних наук, професор, заведуюча кафедрою аудиту і налогообложення Кіровоградського національного технічного університету

Кузьменко Г.І., кандидат економічних наук, доцент кафедри аудиту і налогообложення Кіровоградського національного технічного університету

РЕГУЛИРОВАНИЕ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО АУДИТА В СТРАНАХ ЕС И В УКРАИНЕ

Аннотация. Исследованы основные тенденции развития аудита и регулирования аудиторской деятельности в Европейском сообществе. Раскрыты существенные отличия отечественной модели регулирования обязательного аудита от европейской практики, решение которых является важным фактором повышения качества аудита с учетом евроинтеграционного курса Украины и требований Директив Европарламента.

Ключевые слова: аудит, обязательный аудит, регулирование аудита, субъекты публичного (общественного) интереса.

Shalimova N.S., Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Audit and Taxation, Kirovohrad National Technical University

Kuzmenko G.I., PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences), Associate Professor of the Department of Audit and Taxation, Kirovohrad National Technical University

REGULATION OF THE STATUTORY AUDIT IN EC AND UKRAINE

Annotation. The basic trends in the development of audit and audit regulatory in the European Community have been investigated. The significant differences between national model of regulation of statutory audit and the European practice have been substantiated, the solution of which is an important factor of improving audit quality, taking into account the European integration course of Ukraine and the requirements of European Directives.

Keywords: audit, statutory audit, audit regulation, public interest entities.

Актуальність проблеми. Обов'язковий аудит – це аудиторська перевірка, що здійснюється відносно окремих суб'єктів господарювання, критерії вибору яких та строки проведення аудиту встановлюються державними правовими актами. Забезпечення суспільної контрольованості певної групи суб'єктів, фінансово-господарська діяльність яких виступає об'єктом публічного (суспільного) інтересу, встановлення підвищених гарантій достовірності їх фінансової звітності за допомогою проведення обов'язкового аудиту є важливим чинником дотримання економічної безпеки держави. Необхідність проведення обов'язкового аудиту виникає в тому разі, якщо держава вважає потрібним захистити інформаційні права та законні інтереси в отриманні достовірної інформації про діяльність окремих суб'єктів, тобто бере на себе функцію регулювання процесу виробництва та розподілу інформаційних продуктів, без яких суспільство не може нормально розвиватися.

Однак при цьому виникає інша проблема, оскільки той факт, що необхідність аудиту в певних випадках встановлена законодавством, а не бажаннями управлінського персоналу чи власників суб'єктів господарювання, має як свої причини, так і певні наслідки для аудиторів, і для економічних суб'єктів. Держава може і повинна встановлювати певні правові гарантії, спрямовані на забезпечення якості таких аудиторських послуг, що підтверджується практикою інших країн, де інститут аудиту має більш давню історію, зокрема і законодавством Європейського Союзу (ЄС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аудиторської діяльності постійно перебувають в центрі уваги науковців. З точки зору розвитку аудиту як важливого суспільного інституту слід виділити праці О.А. Петрик та Г.М. Давидова. О.А. Петрик представлені етапи розвитку аудиту за такими критеріями, як:

функції та завдання аудиторів, замовники аудиту, користувачі інформації, ставлення суспільства до професії аудитора тощо [11, с. 18], запропоновані етапи та елементи процесу створення інституту аудиту в Україні [13] **Ошибка! Источник ссылки не найден.**, а в спільних працях із Г.М. Давидовим детально розглянуто теоретичні засади розвитку національної системи аудиту України [12], шляхи реформування системи аудиту в Україні [3], практику організації національних систем аудиту в державах Європейського економічного простору [2]. Але в цілому дослідження в сфері регулювання саме обов'язкового аудиту є фрагментарними, проблемам підвищення якості обов'язкового аудиту через встановлення додаткових, більш суворих вимог, які відповідають європейським вимогам, увага приділяється недостатньо.

Метою статті є аналіз основних тенденцій регулювання обов'язкового аудиту в європейському співтоваристві та обґрунтування напрямків регулювання обов'язкового аудиту у вітчизняній практиці з урахуванням необхідності забезпечення відповідності вимогам європейського та міжнародного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Можна виділити такі основні напрями регулювання аудиторської діяльності в Європейському Співтоваристві за останні роки: гармонізація й уніфікація вимог до аудиторів, аудиторських фірм та механізмів регулювання аудиту; перегляд, упорядкування, встановлення більш жорстких норм, особливо у сфері обов'язкового аудиту, як стосовно суб'єктів аудиторської діяльності, так і стосовно самих суб'єктів суспільного інтересу, діяльність яких підлягає обов'язковому аудиту; обмеження впливу аудиторської спільноти при розробці вимог до аудиту та здійсненні контролю якості діяльності аудиторів і аудиторських фірм через запровадження системи суспільного нагляду та незалежної системи забезпечення якості.

В ЄС найбільше уваги приділяється вимогам до обов'язкового аудиту, оскільки підкреслюється, що саме обов'язковий аудит є основним елементом забезпечення достовірності у ланцюгу фінансової звітності, яка передбачає виникнення значного суспільного інтересу. У законодавстві Європейського Співтовариства для визначення критеріїв обов'язковості проведення аудиту застосовано поняття «суб'єкти суспільного інтересу» – «Public Interest Entities» (Commission Recommendation of 16 May 2002 2002/590/EC “Statutory Auditor’s Independence in the EU: A Set of Fundamental Principles” – Рекомендації Комісії «Незалежність офіційного аудитора в ЄС: набір фундаментальних принципів») [17]. Вважається, що ступінь значимості суспільних (публічних) інтересів має визначати тих суб'єктів, які повинні в обов'язковому порядку підлягати щорічному аудиту. До таких суб'єктів віднесено підприємства, діяльність яких становить значний суспільний інтерес внаслідок прояву таких факторів: вид бізнесу, обсяг діяльності, чисельність працюючих, корпоративний статус, що передбачає наявність значної кількості акціонерів. До таких підприємств, зокрема, відносять кредитні установи, страхові компанії, інвестиційні фірми та фонди, пенсійні фірми та фонди, а також лістингові компанії, тобто акціонерні товариства, акції яких зареєстровані та перебувають в обігу на визначених фондових біржах.

У вітчизняній науці та практиці такий термін не використовується, а конкретні суб'єкти, які повинні входити до їх складу, не виділені. Можна з певною мірою умовності стверджувати, що у вітчизняному законодавстві суб'єктами суспільного (публічного) інтересу фактично є ті суб'єкти, які виділені Законом України «Про аудиторську діяльність» [5] (ст. 8 «Обов'язкове проведення аудиту») як такі, що зобов'язані проходити обов'язкову аудиторську перевірку, і Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6] (п.4 ст. 14 «Подання та оприлюднення фінансової звітності») як такі, що зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність (див. табл. 1).

Таблиця 1

Коло суб'єктів, які зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність та проходити обов'язкову аудиторську перевірку

Коло суб'єктів, які підлягають обов'язковому аудиту	Коло суб'єктів, звітність яких підлягає офіційному оприлюдненню
1. Відкриті акціонерні товариства	1. Публічні акціонерні товариства
2. Підприємства – емітенти облігацій	2. Підприємства – емітенти іпотечних облігацій
3. Професійні учасники ринку цінних паперів	3. Підприємства – емітенти іпотечних сертифікатів
4. Фінансові установи	4. Підприємства – емітенти облігацій підприємств
5. Фінансовий стан засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, відкритих акціонерних товариств (крім фізичних осіб), страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників	5. Підприємства – емітенти сертифікатів фондів операцій з нерухомістю
6. Емітенти цінних паперів та похідних (деривативів), а також при отриманні ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів	6. Професійні учасники фондового ринку
7. Інші суб'єкти господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету	7. Банки
	8. Страховики
	9. Інші фінансові установи

Ці критерії свідомо поєднані, адже проведення обов'язкового аудиту певного суб'єкта без факту оприлюднення його звітності та аудиторського звіту, фактично зводить нанівець саму суспільно значиму роль аудиту. Першим документом Європейського Співтовариства у сфері регулювання аудиторської діяльності була Восьма Директива Ради ЄС (84/253/ЄС) про порядок затвердження осіб для проведення обов'язкового аудиту

фінансової звітності у країнах – членах ЄС, прийнята 10 квітня 1984 року [22]. Основні принципи регулювання діяльності аудиторів та аудиторських фірм, включаючи вимоги обов'язковості державної реєстрації аудиторів і дотримання ними норм професійної етики, які містилися у Восьмій Директиві, були обов'язковими для виконання країнами – членами ЄС.

Відсутність гармонізованого підходу до обов'язкового аудиту у Співтоваристві став для Єврокомісії причиною внесення пропозицій у вигляді Повідомлення від 8 травня 1998 р. (№98/С) щодо обов'язкового аудиту в Європейському Союзі: дорога уперед (Communication from the Commission on the statutory audit in the European Union: the way forward (98/С 143/03) [19]. Відповідно до вимог цього документа в Євросоюзі було створено Комітет з аудиту (Audit Regulatory Committee – AuRC), який і нині займається питаннями співпраці професійних організацій країн ЄС, розробляє подальші заходи в тісній співпраці з представниками аудиторської та бухгалтерської професій і державами-членами, обговорює шляхи та методи, які б сприяли поліпшенню якості аудиту.

У результаті розвитку аудиторської професії в наступне десятиріччя та зростання ролі аудиту положення Восьмої Директиви виявилися недостатніми, що в 1996 р. стало поштовхом до всебічного розгляду комісією Європейського Співтовариства стану регулювання аудиторської діяльності в країнах – членах ЄС. Підсумком виконаної роботи стало прийняття Пояснювального меморандуму до проекту змін до Восьмої Директиви Ради Європи 84/253/ЄЕС від 10 квітня 1984 р. [14], а в травні 2006 р. – самої Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 року про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності [4] (Directive 2006/43/EC on statutory audit of annual accounts and consolidated accounts [20]) (далі – Директива 2006/43/ЄС).

Крім Директиви 2006/43/ЄС діють і раніше прийняті Рекомендації Єврокомісії, а саме: Рекомендації комісії Європейського Співтовариства щодо мінімальних вимог до якості аудиту, який виконується офіційним аудитором, від 15 листопада 2000 р. 2001/256/ЄС [15]; Рекомендації комісії Європейського Співтовариства від 16 травня 2002 р. 2002/590/ЄС „Незалежність аудиторів в ЄС: набір фундаментальних принципів” (Commission Recommendation of 16 May 2002 2002/590/EC „Statutory Auditor’s Independence in the EU: A Set of Fundamental Principles” [17]). Ці Рекомендації сформульовані більш докладно, ніж кореспондуючі положення Директиви, проте, на відміну від Директиви, не є обов'язковими для виконання державами – членами ЄС.

У 2010 р. Єврокомісія опублікувала документ, призначений для публічного обговорення, в якому були порушені проблеми ролі аудиту в сучасному суспільстві, комунікацій аудиторів з акціонерами, застосування Міжнародних стандартів аудиту, контролю якості аудиторської діяльності, незалежності аудиторів, запровадження системи суспільного нагляду, міжнародного співробітництва та умови функціонування суб'єктів аудиторської діяльності, які можуть бути віднесені до категорії „малі” та „середні”, а саме: GREEN PAPER „Audit Policy: Lessons from the Crisis” [23] (Зелена Книга „Політика в сфері аудиту: Уроки кризи”). Цей документ став основою для розробки рекомендацій щодо регулювання обов'язкового аудиту суб'єктів суспільних інтересів та пропозицій щодо внесення змін до Директиви 2006/43/ЄС.

В результаті в 2014 році була прийнята Директива щодо внесення змін (Directive 2014/56/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 amending Directive 2006/43/EC on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts [21]) та відповідний Регуляторний акт стосовно специфічних вимог щодо обов'язкового аудиту суб'єктів публічного інтересу (Regulation (EU) No 537/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on specific requirements regarding statutory audit of public-interest entities and repealing Commission Decision 2005/909/EC [24]). Ці документи містять більш жорсткі вимоги щодо таких питань, як: аудиторський гонорар, заборона надання інших послуг при проведенні обов'язкового аудиту, дотримання незалежності, контроль якості виконання завдання, забезпечення прозорості діяльності суб'єктів аудиторської діяльності, зовнішній контроль якості з боку компетентних органів. Передбачені зміни щодо структури та наповнення аудиторського звіту з метою підвищення його інформативності та регламентована необхідність подання додаткового звіту до аудиторського комітету та наглядачів суб'єкта публічного інтересу.

Вимоги до обов'язкового аудиту містяться в документах, що підготовлені Європарламентом та Міжнародною федерацією бухгалтерів, зокрема: Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 р. про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності (Directive 2006/43/EC on statutory audit of annual accounts and consolidated accounts) [4; 20]; Кодекс етики професійних бухгалтерів [7]; Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, інших завдань з надання впевненості та супутніх послуг [8; 9]; Положення про зобов'язання організацій – членів Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ) 1 «Забезпечення якості» [25]; додаткові документи з питань зовнішнього контролю якості [18].

Зіставляючи вимоги, які передбачені європейським законодавством, та національну практику, можна виділити низку принципових відмінностей між ними, в першу чергу: відсутність системи суспільного (громадського) нагляду за аудиторською діяльністю; невідповідність системи зовнішнього контролю якості аудиту щодо забезпечення вимог незалежності та прозорості; відсутність достатньої системи прозорості аудиту; низький рівень вимог до суб'єктів аудиторської діяльності, які проводять аудит суб'єктів суспільних інтересів (у частині дотримання незалежності з боку аудиторів та аудиторських фірм, ротації аудиторів, що виконують обов'язковий аудит, обов'язковості створення комітетів з аудиту або подібних органів суб'єктами суспільного інтересу тощо). Врегулювання зазначених суттєвих відмінностей є важливим чинником підвищення якості аудиту з урахуванням євроінтеграційного курсу України.

Аналіз положень вищезазначених документів та практики регулювання аудиту в інших країнах дає змогу виділити такі особливі вимоги в сфері виконання завдань з обов'язкового аудиту, які доцільно впровадити в національну практику (див. табл. 2).

Таблиця 2

Особливі вимоги в сфері організації виконання завдань з обов'язкового аудиту

Сфера прояву	Сутність вимог
Незалежність	жорсткіші вимоги щодо дотримання незалежності, зокрема, передбачення ротації як партнерів із завдання, так і аудиторської фірми
Контроль якості	жорсткіші умови проходження зовнішніх перевірок систем контролю якості та організації внутрішніх перевірок контролю якості виконання завдання
Забезпечення поінформованості суспільства про свою діяльність	регулярне (щорічне) оприлюднення звітів про прозорість
Забезпечення спільної відповідальності із суб'єктом суспільних (публічних) інтересів	взаємодія між суб'єктами, які підлягають обов'язковому аудиту, та аудиторами з метою забезпечення спільної відповідальності, зокрема, у сфері забезпечення незалежності аудиторів
Забезпечення прозорості та об'єктивності при виборі суб'єктом суспільних (публічних) інтересів аудитора (аудиторської фірми)	участь у механізмі відкритих конкурсів при укладанні договорів на виконання завдань з обов'язкового аудиту
Забезпечення прозорості щодо результатів аудиту	співпраця із уповноваженими органами, які здійснюють регулювання діяльності суб'єктів суспільних (публічних) інтересів, які підлягають обов'язковому аудиту, стосовно: – ведення вповноваженими органами реєстру укладених договорів на виконання завдань з обов'язкового аудиту; – подання вповноваженим органам аудиторського звіту, звіту про відмову від виконання завдання та її причини, звіту про спостереження, зроблені в процесі аудиту
Встановлення додаткових вимог щодо змісту, мети та завдань аудиту з метою забезпечення вимог користувачів результатами обов'язкового аудиту	співпраця із уповноваженими органами, які здійснюють регулювання діяльності суб'єктів суспільних (публічних) інтересів, які підлягають обов'язковому аудиту, стосовно: – виконання додаткових вимог вповноважених органів стосовно умов та можливості відмови від завдання, відповідальності щодо дослідження інших питань, яка є додатковою по відношенню до відповідальності аудитора в рамках МСА, обов'язковості розкриття інших питань в аудиторському звіті, складу, форми та строків подання інформації управлінському персоналу, додаткових вимог щодо дотримання незалежності, відкритих конкурсів тощо

Також з метою ефективного регулювання обов'язкового аудиту на законодавчому рівні необхідно законодавчо передбачити використання терміну «суб'єкт суспільного (публічного) інтересу», окреслити коло таких суб'єктів, з урахуванням вимог Цивільного кодексу [16], Господарського кодексу [1], Національного класифікатора України «Класифікація видів економічної діяльності» [10], та закріпити його у Законах України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та «Про аудиторську діяльність». При формулюванні терміну «суб'єкти суспільних (публічних) інтересів» слід враховувати такі чинники: вид та сфера діяльності (їх послугами користується невизначене коло осіб); корпоративний статус (наявність значної кількості акціонерів); використання державної або комунальної власності; отримання фінансування за рахунок державних і місцевих фінансів.

Враховуючи міжнародну та вітчизняну практику, його можна сформулювати таким чином: «Суб'єкт публічного (суспільного) інтересу – це суб'єкт, який має важливе суспільне значення завдяки сфері, виду діяльності та формі власності. Суб'єктами суспільного (публічного) інтересу є публічні акціонерні товариства, банки, емітенти облігацій, цінних паперів і похідних (деривативів), професійні учасники фондового ринку та інші суб'єкти, які провадять господарську діяльність у сфері фінансової та страхової діяльності (група 64 «Надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення», група 65 «Страхування, перестрахування та недержавне пенсійне забезпечення, крім обов'язкового соціального страхування», група 66 «Страхування, перестрахування та недержавне пенсійне забезпечення, крім обов'язкового соціального страхування» КВЕД ДК 009:2010), суб'єкти господарювання державного сектору економіки, установи й організації, що повністю утримуються за рахунок державного та місцевого бюджетів, підприємства, засновані на державній і комунальній власності, господарські товариства, акції (частки, паї) яких перебувають у державній або комунальній власності, а також інші суб'єкти господарювання, що отримують (отримували в період, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували у період, який перевіряється) державне чи комунальне майно».

Висновки та перспективи подальших досліджень. При визначенні шляхів розвитку аудиту з метою посилення вимог до обов'язкового аудиту та підвищення його якості слід враховувати такі специфічні особливості, які висуваються в міжнародному законодавстві до суб'єктів аудиторської діяльності, які

виконують обов'язковий аудит: підвищені вимоги щодо дотримання незалежності з боку аудиторів та аудиторських фірм; скорочений термін для ротації партнерів із завдання; скорочений термін, протягом якого аудитор та аудиторські фірми, що проводять обов'язковий аудит, повинні проходити перевірку систем контролю якості; підвищені вимоги до проведення перевірок контролю якості виконання завдання; обов'язковість наявності у суб'єктів суспільного інтересу комітетів з аудиту, з якими мають співпрацювати незалежні аудитори; обов'язковість проведення відкритих конкурсів при укладанні договорів на здійснення аудиторських послуг у формі виконання обов'язкового аудиту; обов'язковість викладу та оприлюднення на своїх сайтах аудитором та аудиторськими фірмами, які здійснюють обов'язковий аудит, звітів про прозорість. Важливим є законодавче визначення терміна «суб'єкти публічних (суспільних) інтересів» у контексті аудиторських перевірок з метою удосконалення механізму нормативного забезпечення функціонування обов'язкового аудиту.

Регулювання обов'язкового аудиту повинно відбуватися в напрямку забезпечення поінформованості суспільства про діяльність суб'єктів аудиторської діяльності, ефективної взаємодії між суб'єктами, які підлягають обов'язковому аудиту, та аудитором в напрямку узгодження їх задач та обов'язків, незалежності, прозорості та об'єктивності при виборі суб'єктом суспільних (публічних) інтересів аудитора (аудиторської фірми), співпраці з уповноваженими органами, які здійснюють регулювання діяльності таких суб'єктів, з метою забезпечення прозорості договірних взаємовідносин, результатів виконання завдання та запровадження додаткових вимог до них тощо. До механізму забезпечення їх реалізації повинні бути залучені різні суб'єкти, зокрема: самі аудитори (аудиторські фірми); суб'єкти суспільних (публічних) інтересів, які підлягають обов'язковому аудиту; вповноважений компетентний орган, який здійснює регулювання аудиторської діяльності; вповноважені органи, які здійснюють регулювання діяльності суб'єктів суспільних (публічних) інтересів; професійні асоціації або саморегулюючі професійні аудиторські організації.

Порушені питання свідчать про те, що якість аудиту взагалі та обов'язкового зокрема слід сприймати не як окремі питання, а як цілісну систему, яка повинна охоплювати всі суттєві сторони функціонування суб'єктів аудиторської діяльності та суб'єктів господарювання, які підлягають обов'язковому аудиту.

Список використаної літератури

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року №436-IV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page>
2. Давидов Г.М. Аналіз практики організації національних систем аудиту в державах Європейського економічного простору / Г.М. Давидов, О.А. Петрик // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, вип. 26. – 2014. – С. 151-158.
3. Давидов Г.М. Шляхи реформування системи аудиту в Україні / Г.М. Давидов, О.А. Петрик // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, вип. 22, ч. II. – Кіровоград: КНТУ, 2012. – С.3-14.
4. Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 року про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності, що вносить зміни до Директив Ради 78/660/ЄЕС та 83/349/ЄЕС і припиняє дію Директиви Ради 84/253/ЄЕС від 17 травня 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_844
5. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22 квітня 1993 року №3126-XII (в редакції Закону України від 14 вересня 2006 року №140-V) (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/show/2121-14>
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-IV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>
7. Кодекс Етики Професійних бухгалтерів 2009. Міжнародна Федерація Бухгалтерів / Перекл. з англ. за ред. С. Я. Зубілевич. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2010. – 124 с.
8. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, частина 1, видання 2014 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf
9. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, частина 2, видання 2014 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_2_all.pdf
10. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010, прийнятий наказом Держспоживстандарту 11 жовтня 2010 року №457 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=vb457609-10>
11. Петрик О.А. Аудит : методологія і організація : Монографія. / Олена Анатоліївна Петрик. – К. : КНЕУ, 2003. – 260 с.
12. Петрик О.А. Теоретичні засади розвитку національної системи аудиту України / О.А. Петрик, Г.М. Давидов // Аудитор України (журнал). – 2012. - №10 (204), листопад 2012. – С. 16-21.
13. Петрик О.А. Формирование и развитие современного аудита в Украине: институциональный подход [Електронний ресурс] / О.А. Петрик // Международный бухгалтерский учет. – 2013. – №9(255). – С. 45–53. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/7051/1/Петрик%20институт%20аудита.pdf>

14. Пояснювальний меморандум до проекту змін до 8-ої Директиви Ради Європи 84/253/ЄЕС від 10 квітня 1984 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uazakon.com/document/Fpart67/idx67979.htm>
15. Рекомендації Комісії Європейського Співтовариства щодо мінімальних вимог до якості аудиту офіційним аудитором від 15 листопада 2000 року 2001/256/ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_176
16. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>
17. Commission Recommendation of 16 May 2002 2002/590/EC „Statutory Auditor’s Independence in the EU: A Set of Fundamental Principles” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.net/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:191:0022:0057:EN:PDF>.
18. Commission Recommendation of 6 May 2008 on external quality assurance for statutory auditors and audit firms auditing public interest entities (notified under document C(2008) 1721 (2008/362EC)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/lexUriServ.do&uri=OJ:L:2008:120:0020:0024:EN:PDF>
19. Communication from the Commission on the statutory audit in the European Union: the way forward (98/C 143/03) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0508\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0508(01):EN:HTML)
20. Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the council of 17 May 2006 on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts, amending Council Directives 78/660/EC and 83/349/EEC and repealing Council Directive 84/253/EEC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:157:0087:0107:EN:PDF>
21. Directive 2014/56/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 amending Directive 2006/43/EC on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0056&from=EN>
22. Eight Council Directive 84/253/EEC of 10 April 1984 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the approval responsible for carrying out the statutory audits of accounting documents [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CELEX:31984L0253 :EN:HTML>
23. GREEN PAPER „Audit Policy: Lessons from the Crisis” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/2010/audit/green_paper_audit_en.pdf
24. Regulation (EU) No 537/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on specific requirements regarding statutory audit of public-interest entities and repealing Commission Decision 2005/909/EC. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0537&from=EN>
25. Statement of membership obligations (SMO) 1 “Quality assurance” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ifac.org/Members/Downloads/Statements_of_membership_obligations_NOV2006.pdf